

GAP'ta Sürdürülebilir Nar (*Punica granatum* L.) Yetiştiriciliği

Gökhan Akkuş¹, Ferhad Muradoğlu², Sibel Akkuş Binici¹

¹Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Gn. Md. GAP Tarımsal Araştırma Ens., Şanlıurfa

²Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Bolu
e-posta: gokhanakkus2@hotmail.com

Özet

Nar, tropik ve subtropik iklim meyvesi olarak bilinmekle birlikte, sıcak ve ılıman iklim bölgelerinde de sınırlı bir şekilde yetiştirilmektedir. Nar, özellikle son yıllarda yetiştiriciliği oldukça popüler olan bir ürün olup; Güneydoğu Anadolu bölgesinde nar dikim alanlarında önemli artış gözlenmektedir. GAP bölgesinde sulamaya açılan ve açılacak olan alanlarla giderek önem kazanacağı düşünülen nar'ın belli bir üretim potansiyeli vardır. Hicaz narı bölgede yetiştiriciliği en fazla yapılan çeşit olmasına rağmen pazarlama sorunları nedeniyle bölgemizde bahçe sökümü olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu nar potansiyelinin korunması ileriye dönük pazar anlamında yapılması gereken önlemler vardır. Bu önlemlerin başında sürdürülebilir tarım uygulamaları, uygun çeşitlerin yetiştirilmesi, düzenli bahçelerin kurulması, modern sulama sistemlerinin kurulması gibi konular içerilmektedir. Bölgemizde var olan bahçelerde bunların çoğu bir arada kullanılmamaktadır.

Anahtar kelimeler: Nar, verim, çeşit, GAP bölgesi, modern sulama

Pomegranate Production Sustainability in GAP Region

Abstract

Though pomagaranate known as tropic and subtropic fruit, it can grown hot and temperate climates. Recent years pomagranate production area has been increased in GAP region. This area and production increase will be expected increase due to newly irrigated area in GAP region. Though Hicaz pomagaranate is main variety which is produced in GAP region, pomegranate removal has been examined due to marketing problems. To handle marketing problems some measures must be taken. Those are; sustainable good agricultural practices, cultivation of suitable varieties, establishing modern irrigation systems. Unfortunately, some of those measures as all together has not been used in GAP region.

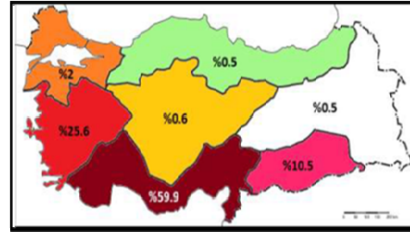
Keywords: Pomegranate, yield, GAP region, modern irrigation

Giriş

Nar, tropik ve subtropik iklim meyvesi olarak bilinmekle birlikte, sıcak ve ılıman iklim bölgelerinde de sınırlı bir şekilde yetiştirilmektedir (Şahin ve ark.,2012). Nar, özellikle son yıllarda yetiştiriciliği oldukça popüler olan bir ürün olup; Güneydoğu Anadolu bölgesinde nar dikim alanlarında önemli artış gözlenmektedir. Nitekim Güneydoğu Anadolu bölgesi nar dikim alanları 2001 yılı itibariyle incelendiğinde 24.320 dekar alanda, 1.197.749 ağaca bulunurken; 2013 yılında bu rakam 64.714 dekar alanda 2.926.295 ağaca yükselmiş olup, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, Şanlıurfa ili ağaç sayısı bakımından birinci sıradadır (Anonim, 2014a).



Şekil 1. Nar çiçeği

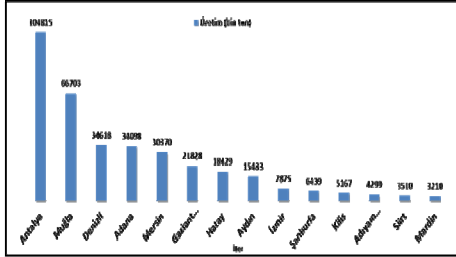


Şekil 2. 2013 yılı itibariyle Türkiye nar üretiminin bölgelere dağılımı (%) (Anonim, 2015a)

Nar yetiştiriciliği bölgelere göre incelenirse, en fazla nar yetiştiriciliği Akdeniz , Ege, Güneydoğu Anadolu ve Orta Kuzey

(Bilecik, Eskişehir) bölgelerinde yapılmaktadır (Anonim, 2012; Yılmaz, 2007).

Yapılan araştırmalar sonucu nar kabuklarının basit ekstraktının çok zehirli bağırsak bakterisi Salmonella thphi'ye ve Vibrio cholerae, Giardia paraziti, amip, Herpes simplex ve HIV virüsüne etkili olduğu belirlenmiştir (Yılmaz, 2007).



Şekil 3. 2013 yılı illere göre nar üretimi (Anonim, 2015b)

Materyal ve Yöntem

Materyal

Kışları ılık ve yağışlı, yazları uzun, sıcak ve kurak geçen yerlerde iyi yetişebilmektedir. -10°C'nin altında taze sürgünler, -18°C'nin altında ise ana gövde soğuktan zarar görmektedir. Nar, güneşi çok seven bir bitkidir. Nar bitkisi, geç çiçek açtığı için ilkbahar donlarından zarar görmemektedir. Nar bitkisinde en iyi gelişme, kuru ve sıcak hava koşullarına karşılık derin geçirgen nemli ve serin topraklarda görülmektedir. Ancak silisli, çakıllı, kumlu, kireçli, killi ve ağır killi gibi çeşitli toprak tiplerinde de nar yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Alkali ve asit topraklarda da yetişir. Tuzluluğa orta derecede dayanıklıdır.

Nar yetiştiriciliğinde, çeşit seçimi önemlidir. Bu yüzden çatlamaya dayanıklı ve daha erkenci veya orta mevsim nar çeşitleri yetiştirilmelidir. Narlarda dikim aralıkları iklim ve toprak özelliklerine göre değişmekle birlikte, kapama nar bahçelerinde en yaygın kullanılan dikim aralıkları 2.5x4 veya 3x4 m'dir (Şahin ve ark., 2012). Narlarda budama şekil budaması, verim budaması ve gençleştirme budamasıdır.

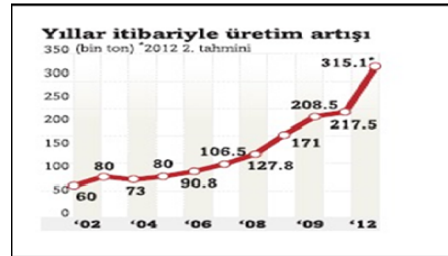
Narda şekil budaması fidan dikiminden sonraki 2-3 yıl içerisinde ağaçlar verime yatmadan önce yapılır. Dipten çıkan kuvvetli 2, 3 veya 4 sürgün ana gövde oluşturmak üzere seçilir ve tepeleri 50-60 cm'den kesilerek taçlandırılmaları sağlanır. Nar ağacı genel olarak 2. ve 3. yıllardan itibaren meyve vermeye başlar.

İlk üç yılda şekil verilen nar ağaçlarına 3. yıldan itibaren verim budaması yapılmaya başlanır. Budamada dip sürgünleri ile taç kısmında görülen obur dallar dipten kesilmelidir. Narlar 20-30 yaşlarında verimden düşerler ancak kök boğazından yeni çıkan sürgünlerle 100 yılı aşkın süre verimliliği sürdürebilir. Bu durumda yaşlı gövdeler dipten kesilerek yeni sürgün oluşumu teşvik edilir (Şahin ve ark., 2012).

Bulgular ve Tartışma

Narın kanser ve kalp damar hastalıklarını önlemede rolü ile tansiyon ve ateş düşürücü etkisi vardır (Şahin ve ark., 2012). Tüm dünyada en fazla nar üreten ülkeler İran, Çin, Hindistan ve Türkiye'dir (Gözlekçi, 2014). Ancak Türkiye Ortadoğu'da İran'ın ardından, Türk dünyası ve komşu ülkeler içerisinde en önemli üretici ve ihracatçı konumundadır.

Akdeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yapılan seleksiyon çalışmalarıyla elde edilen yeni nar çeşitleriyle ticari bahçelerin kurulması sonucu üretilen narların pazarlanmasında sorunlarla karşılaşmaya başlanmıştır.



Şekil 4. Ülkemizde nar üretimi (Anonim, 2014b)

Narlarda bazı yıllarda %40-50'lere varan ürün kaybına neden olan güneş yanıklığı, ülkemizde nar yetiştiriciliğinin önemli sorunların başında gelmektedir. Güneş yanıklığı yüksek sıcaklık, ışık ve radyasyon gibi çevresel etmenler sonucu meydana gelen ve meyve yetiştiriciliğinde verim ve kalite kayıplarına neden olan fizyolojik bir bozukluktur. Güneş yanıklığı oluşmuş nar meyvelerinin kabuk rengi kahverengiden siyaha kadar değişmektedir. Ayrıca nar danelerinde de su kaybı ve kurumalar meydana gelmektedir. Bu durum meyvelerin albenisini önemli ölçüde azaltarak önemli bir ürün kaybına ve dolayısıyla maddi kayba neden olmaktadır. Kültürel önlemler olarak; ışık yansıtıcı ve koruyucu uygulamalar yapılmalı,

gölgeleme materyali kullanılmalı ve doğru budama yapılarak meyvelerin güneşe maruz kalmaları en aza indirilmelidir (Şahin ve ark., 2012).

YIL	2003	2012	Artış Oranı (%)
Üretim(ton)	80 bin	315 bin	393
İhracat geliri (\$)	6,7 milyon	75 milyon	1125

Şekil 5. Ülkemizde nar yetiştiriciliği (Anonim, 2013)

Sonuç

Hicaz nar çeşidi, bölgede yetiştiriciliği en fazla yapılan çeşit olmasına rağmen pazarlama sorunları nedeniyle bölgede bu çeşidin yetiştiriciliği gün geçtikçe önemini kaybetmektedir. Bu nedenle bu nar potansiyelinin korunması ileriye dönük pazar anlamında yapılması gereken önlemler vardır. Bu önlemlerin başında sürdürülebilir tarım uygulamaları, uygun çeşitlerin yetiştirilmesi, düzenli bahçelerin kurulması, modern sulama sistemlerinin kurulması gibi konuları içermektedir. Bölgemizde var olan bahçelerde bunların çoğu bir arada kullanılmamaktadır.

Kaynaklar

- Anonim, 2012. Türkiye İstatistik Kurumu, bitkisel üretim istatistikleri, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim: Ağustos 2012).
- Anonim, 2013. Türkiye İstatistik Kurumu, bitkisel üretim istatistikleri, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim: Temmuz 2013).
- Anonim, 2014a. Türkiye İstatistik Kurumu, bitkisel üretim istatistikleri, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim: Nisan 2014).
- Anonim, 2014b. Türkiye İstatistik Kurumu, bitkisel üretim istatistikleri, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim: Ekim 2014).
- Anonim, 2015a. Türkiye İstatistik Kurumu, bitkisel üretim istatistikleri, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim: Ocak 2015).
- Anonim, 2015b. Türkiye İstatistik Kurumu, bitkisel üretim istatistikleri, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim: Ocak 2015).
- Gözlekçi, Ş., 2014. Nar'ın dünü bugünü ve yarını. Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi 20-23
- Şahin, A., Canhoş, E., Öztürk, N., 2012. Nar Yetiştiriciliği. T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Eğitim, Yayın ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı Çiftçi Eğitim Serisi, Yayın No: 2012/51, Ankara.

Yılmaz, C., 2007. Nar. Hasad Yayınları No: 276, Hasad Yayıncılık, Ümraniye-İstanbul, 192 s.